

Gewel(d)adige vrede

18 februari 2024

Voorgangers: Henk Baars en Hans Opschoor

Welkom

Lied - Die zegt God te zijn

Inleiding

Luister naar dit gedicht van Remco Campert in zijn allerlaatste bundel die hij voor zijn dood nog schreef 'Open Ogen'. Het heet Zaventem (vliegveld van Brussel)

Afgerukt been bot bloed
laaiend vuur in de vlieghal
zij zit met het hoofd van haar kind in handen
schedel beroofd van dromen
hij merkt in een tel van eeuwigheid
dat zijn benen ontbreken
en sterft

bommengordels aangejord
bliezen de baarden zich rechtvaardig op
puur en genadeloos in hun jacht op maagden

zullen wij ook zo paradijsgericht zijn?
god ontferm u
en schaf religie af

De vraag is of dat kan en een oplossing is.
We gaan op verkenning in dit controversiële thema. is deradicalisering mogelijk?

Gebed

Dat wij worden ondergedompeld en gewassen met het water van de zondvloed,
dat we door en door nat worden tot op de huid van ons hart.
We zien door onze tranengrens de bloesemlente nog niet.
Bidden we bij zonsopgang dat de duif de twijg van de olijfboom brengt.
dat de vrucht zo bont zij als de bloesem,
dat de blaadjes op de grond een lichtende kroon vormen.
En dat wij uit de vloed,
dat wij uit de leeuwenkuil en de vurige oven
steeds gewonder en steeds heler
telkens opnieuw worden vrijgegeven aan onszelf.
Het is zondag, de huid van de aarde is nog zacht.
Laat de vredesengel waken over dit huis.
Brood en wijn, gast is onze koning.
We zingen de zevende dag,
we overleven in rust.

Amen

Lied – Kyrie

Lezing: [Psalm 139: 13-24](#).

Oorlog (Kopland)

Terwijl het verhaal wil dat het verteld en
voorbij is – maar het breekt af

zeker, het is mij verteld en verteld
maar nog

ik zie die grijze beduimelde foto
maar nog is het gras weer groener dan gras
en de bloesems weer witter dan bloesem

in die grijze tuin moet het oorlog zijn geweest
in die man, in die vrouw, dat kind
in dat grijze gras onder die grijs bloeiende boom

het is mij verteld en verteld hoe zij daar
hadden moeten verdwijnen, worden weggevoerd
in de goederentreinen, nooit terugkomen

terwijl het verhaal wil dat het verteld en
voorbij is – maar het breekt af

zeker, het is mij verteld en verteld
hoe vrede wederkeerde

maar nog is er geen andere foto dan deze
waarin het nog moet

Rutger Kopland (1934-2012)

uit: Tot het ons loslaat (1997)

Lied- Om te zien een nieuwe aarde

Overweging

Uit een bericht uit Trouw van 2015 alweer stamt een curieus en waarschijnlijk voor velen aanstootgevend bericht. Een Amerikaanse wapenfabrikant heeft een machinegeweer op de markt gebracht dat is verrijkt met een Bijbeltekst. Aan de ene kant van deze volgens de fabrikant 'christelijke gun' staan de eerste regels van psalm 144 gegraveerd: 'geprezen zij de Heer, mijn rots, die mijn handen oefent voor de strijd, die mijn vingers schoolt voor het gevecht'. Aan de andere kant van dit geweer dat toen voor 1935 dollar over de toonbank ging staat het wapen van de tempeliers, de ridderorde die tijdens de kruistochten ontstond en glorieerde. De passende naam van het geweer is dan ook 'De Kruisvaarder'. Volgens de fabrikant zal een moslim dit geweer niet durven hanteren. 'Als een moslimterrorist dit geweer zou pakken, wordt hij getroffen door de bliksem. Maar ook, waarom lezen we bepaalde stukken uit de bijbel niet of laten ze weg? Heel opmerkelijk is wel de passage uit psalm 139 een van de meest geliefde psalmen vanwege de schitterende uitdrukking van de onvoorwaardelijke vindplaats van het goddelijke in alle aspecten van het leven. Maar die ene passage gaat over een zo sterke haat en vijandschap dat we hem meestal weglaten. Ook Huub Oosterhuis laat het weg in zijn nieuwe vertaling. Het schuurt ongelofelijk. Ik ga dat nu niet plaatsen en wellicht goedpraten, maar probeer eerder in te gaan hoe wij als christenen bepaald niet vrijuit gaan als het gaat over de achterliggende gedachten en motieven die we koesteren bij het gebruik van geweld. Ik las niet voor niks dat confronterende gedicht van Remco Campert. "God ontferm u en schaf religie af". Onderzoek laat zien dat religie een conflict veel absolueter kan maken. Maar ook ideologieën, ook wel seculiere religies genoemd, zowel ter linker als ter rechterzijde maken geweld

absoluut. Zowel Nazisme, Stalinisme als Zionisme om daar maar niet omheen te draaien. Het is de bron van wat we terrorisme noemen en daaruit voortkomend martelaarschap.

De filosoof Peter Sloterdijk heeft het over een soort woedebank of wraakbank waarin mensen hun haatgevoelens als het ware opsparen, waardoor ze steeds feller wordt. Een zondebok de woestijn insturen blijkt tegen terrorisme en uitbarstingen van geweld niet te helpen, hoewel het ritueel helend kan zijn zoals we een paar weken geleden in deze kapel merkten. De herinnering aan werkelijk aangedaan leed, moord en doodslag, genocide en wrede onderdrukking kan worden opgespaard. Er wordt als het ware een soort rekening bijgehouden. De verwerking daarvan duurt heel erg lang en kan gemakkelijk worden herleefd bij tal van gelegenheden en neemt generaties in beslag. Inzichten die moeten worden gewijzigd, pijnlijke en schuldbevuste toespraken en rituelen van verzoening. Denk aan de veranderde inzichten rond ons slavernij verleden. Het is een werk van zeer lange adem. Zie hoe we de Tweede Wereldoorlog nog steeds aan het verwerken zijn, waarbij we in oorlogsfilms, waarvan er zeer velen (teveel naar mijn smaak) zijn, steeds weer geconfronteerd worden met de dilemma's van geweld en het effect daarvan. Wat doet dat met ons al die beelden? Maar we hebben geen liefdebank. We sparen geen gevoelens en ervaringen van liefde en sympathie zegt Sloterdijk. Overigens vraag ik mij of dat echt waar is. Ik kom daar nog op terug. Oorlog en geweld is geen rationele zaak. Dat kan soms even zo lijken bij de aanvang, maar al heel snel onttaardt het in een oncontroleerbare chaos waar we maar heel langzaam en met grote en pijnlijke frustratie van af komen, als dat al lukt. Moeten we religie dan inderdaad maar afschaffen, als we weten dat het een conflict absoluut en onontwaaarbaar kan maken. Kijk naar Israël en Palestina. Onbegonnen werk, want het hoort nu eenmaal bij de menselijke conditie. Mensen zijn nu eenmaal hopeloos religieus en hebben er natuurlijk ook heel veel baat bij en naar mijn ervaring meer dan je denkt. De drijf en stimuleringskracht van religie heeft in al deze eeuwen ontegenzeggelijk erg veel positief bijgedragen aan cultuur en menselijke opbouw van samenlevingen. De positieve waarden ervan zijn gelukkig heel sterk. Augustinus zei ooit dat moed en woede de dochters van hoop zijn. Kijk naar de bevrijdingstheologie in vooral Zuid Amerikaanse landen. Het langzaam ontstane inzicht in onze bijbelse geschriften dat de mens als individu verantwoordelijkheid is, is ook een uitvinding van de Joodse religie. Na veel ervaringen gooit Abraham de vele godenbeelden stuk en wordt monotheïst. Er is maar een God. Ook moslims kennen dat. Het gaat uiteindelijk om zelf begrip van de mens. Zowel de Joodse als de Moslimtraditie omarmt de wet en de regels die heilig zijn. Omdat we mogelijk uit ervaring weten dat het een van de zaken is die ons kan afhouden van irrationaliteit. Maar leren we onszelf en ons ingebakken DNA wel beter kennen? We proberen het steeds, maar er lijkt wel een wereldwijde terugval aan de hand. Zelfs de universele verklaring van de rechten van de mens staat onder forse spanning, want zelfs de oudtestamentische regel van oog om oog en tand om tand lijken niet meer te gelden in het conflict tussen Israël en Palestina. Je kunt diepgaand ingaan op oorzaak en gevolg, dat doen we al meer dan 70 jaar, maar de grondoorzaak van vrijwel alle conflicten is steeds hetzelfde. We erkennen elkaar niet in ons simpele bestaan, we veronachtzamen de meestal gecompliceerde geschiedenis van volkeren en identiteit en we denken steeds dat het met macht en geweld wel oplosbaar is. Er zijn te weinig leiders die boven de partijen willen staan en zich opofferen voor de humane en vreedevolle zaak.

Navalny, een van de zeer weinigen. Maar het moderne individu dat ik ben, dat wij zijn, heeft zijn ontstaan te danken aan de doorwerking van de Bijbelse boodschap, het moderne leef en denkklimaat komt mede voort uit de christelijke inspiratie. Die heeft een heel eenvoudige kernboodschap. Alle zonden en misstappen kunnen vergeven worden, indien de mens gerechtigheid beoefent, verdrukten helpt, gevangenen bevrijdt, brood en kleding met armen deelt en vluchtelingen opneemt. Jesaja: 'Doe goed, zoek het recht, help verdrukten, doe recht aan wezen, weduwen'. God vraagt geen uitgebreide religieuze rituelen en offers van mensen, maar verwacht dat zij rechtvaardigheid beoefenen. We hebben het hier al honderden malen gehoord, moeilijk is het wel in alle consequenties, want voortdurend zijn er vallen en weer opstaan met dwaalwegen en omwegen. In de geschiedenis en tot op de huidige dag zijn die vreselijk. De filosoof Hans Achterhuis schreef een

boek met als titel 'De kunst van het vreedzaam vechten'. De profetische boodschap van het christendom is een geschiedenis van ook opstaan tegen die veronachtzaming van hiërarchische machtsverhoudingen van traditionele godsdiensten. Maar we hebben een kostbare boodschap en mogen dat niet te grabbel gooien. Want het bederf van het beste brengt het slechtste voort zo zegt de theoloog Ivan Illich.

We beginnen een liefdebank, we houden een boekhouding bij van alle goeds dat we hebben, de liefdegevoelens, proberen te onthouden wat helend is en verzoent. Herinneren ons de momenten van uitzonderlijk, maar ook van heel gewoon positief gedrag. We sparen het op voor nu en later. Vertellen ervan en niet alleen in onze HD bubbel, maar ook en juist daarbuiten. We proberen het goede uit onze traditie te behouden, we zijn het echt aan ons zelf verplicht. Dat is ook vreedzaam vechten, want vechten zal het wel blijven.

Tot slot een zin van Albert Einstein: "Het denken en de methoden uit het verleden kon de wereldoorlogen niet verhinderen. Maar het denken van de toekomst moet oorlogen onmogelijk maken".

Henk Baars

gebruikte literatuur: Hans Achterhuis 'Geloof in geweld' 2021

Lied – In 't laatste van de dagen

Voorbeden

Laten we verbinding zoeken met de kern van ons bestaan – met wat ons beweegt.

Wat wij ervaren, is een "Aarde van scherven en rook". Velen onder ons zullen geloven dat ze mogen hopen op een wereld die leven biedt en een zeker welzijn. We zoeken troost en bemoediging voor diegenen wier bestaan bedreigd en geschaad wordt. We rouwen om de talloze slachtoffers van geweld, waar ook.

Wij danken voor mensen die vindingrijk wegen blijven zoeken in wouden van doornstruiken. Die verder gaan, ook al lijkt het dat hun wegen doodlopen, die het zicht behouden op een vrije aarde, vrede wereldwijd, een nieuwe tijd. Die vasthouden aan moraal, aan compassie, aan solidariteit. Die weten dat of iets zinvol is, niet afhangt van het resultaat van wat we doen; dat zin van binnen zit. Die dat soms, zoals vrijdag weer zichtbaar werd rond Navalny, met de dood moeten bekopen.

Mogen wij niet wanhopen aan vrede op aarde, mogen wij staande blijven in het vertrouwen dat niets onmogelijk is – dat ook de bierkaai een stad van vrede kan worden.

Het is ons al zo vaak verteld, hoe vrede weerkeert na een oorlog. Maar we hebben nog niet veel meer dan een beeld "waarin het nog moet", en een paar decennia waarin hier en daar wapens verstomd waren. Waarin wel "vrede" werd geroepen maar het vaak geen vrede is. Kome vrede, die vrede is: duurzaam verankerd in gerechtigheid, en niet slechts het even zwijgen van de kanonnen – hoe noodzakelijk dat zwijgen ook is om ware vrede te gaan vestigen. Mogen wij beelden en verhalen vinden die een liefdesbank vullen – en die verhalen delen.

Wij noemen ook wat vanmorgen is opgeschreven in ons intentieboek – de persoonlijke zaken die ons hart beroeren, in zorg en in dank: (...)

Amen – kome wat komt.

Tafellied: Gij die de stomgeslagen mond verstaat

Breken en delen

Zegen

Lied - **Vogel**